

EVALUOINTISUUNNITELMA VUOSILLE 2026–2028

Evaluoinnin normin (Normi 1/2015) mukaan kehitysevaluoinnin yksikkö laatii vuosittain kolmivuotisen kokonaissuunnitelman ulkoministeriön toteuttaman kehityspolitiikan ja -yhteistyön evaluoimiseksi. Tämä evaluoinnin kokonaissuunnitelma sisältää EVA-11:n keskitettyjen evaluointien suunnitelman sekä kehityspolitiikkaa ja -yhteistyötä toteuttavien osastojen hajautettujen evaluointien suunnitelman.

Evaluointisuunnitelma kattaa vuodet 2026–2028 siten, että vuoden 2026 evaluoinnit toteutetaan tämän suunnitelman mukaisesti ja tulevien vuosien evaluointikohteet ovat alustavia ja tarkentuvat seuraavan suunnitelman laatimisen yhteydessä. Suunnitelma huomioi pidemmän aikavälin kehityspoliittiset painotukset, ministeriön tiedon tarpeet, tilivelvollisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamisen. Tämä näkyy niin teemojen valinnassa kuin siinä, mitä evaluoinneissa tarkastellaan ja minkälaista prosessia niissä käytetään.

EVALUOINNIN KOKONAISSUUNNITELMA VUOSILLE 2026–2028

1. KEHITYSPOLITIIKAN JA -YHTEISTYÖN EVALUOINTI

Kehityspolitiikan ja -yhteistyön evaluointi (kehitysevaluointi) on osa valtion talousarviolain ja -asetuksen ulkoministeriölle (UM) asettamia toiminnan tarkoituksenmukaisuutta, tehokkuutta, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä näiden arviointia koskevia velvoitteita (tilivelvollisuus). Kehitysevaluointi palvelee koko organisaation laajuista oppimista ja laadun kehittämistä tuottamalla suunnitteluun ja päätöksentekoon tarvittavaa, itsenäistä ja riippumatonta tietoa toiminnasta. Evaluointi edistää myös kehityspoliittista läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Evaluointien tehtävänä on arvioida kehityspolitiikan ja -yhteistyön onnistumista suhteessa toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Näitä tavoitteita on määritelty hallitusohjelmassa, Suomen kansainvälisissä sitoumuksissa (erityisesti Agenda 2030:ssa), UM:n strategisissa linjauksissa, kehityspolitiikan ylivaalikautisessa selonteossa, taloudellisten ulkosuhteiden ja kehityspolitiikan selonteossa, maaohjelmissä sekä monenkeskistä yhteistyötä koskevissa vaikuttamissuunnitelmissä. Evaluointien tarkoituksena on palvella kehityspolitiikan ja -yhteistyön strategista suunnittelua, päätöksentekoa ja raportointia koko ministeriössä.

Evaluoitien suunnittelussa noudatetaan OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) kriteereitä ja muita kansainvälisiä evaluointiperiaatteita. Näitä ovat evaluointitoimen riippumattomuus, itsenäisyys, luotettavuus, hyödyllisyys, käytettävyys ja ajankohtaisuus. EVA-11 profiloituu näyttöön perustuvan tarpeellisen tiedon tuottajana, edistää tulosten käyttöä ja tukee evaluointikapasiteetin ylläpitoa.

Evaluoitinormi ohjaa kehitysevaluoinnin toimintaa. Tavoitteena on, että Suomen kehitysrahoituskohteet evaluoitaisiin vähintään kerran rahoituskauden aikana. Evaluoinneilla pyritään kattamaan keskipitkällä aikavälillä koko kehityspolitiikan ja -yhteistyön toimintakenttä niin politiikan painopisteiden kuin yhteistyökanavien ja strategisten toimintaperiaatteiden osalta. Kehitysyhteistyövaroja koskevissa rahoitusesityksissä, päätösten ja sopimusten ehdoissa sekä hankehallinnossa tulee varmistaa toiminnan evaluoitavuus. Hajautettujen evaluointien osalta alustava suunnitelma evaluoinnin toteuttamistavasta ja rahoituksesta tulee sisältyä rahoitusesitykseen tai vaihtoehtoisesti keskitetysti rahoitusinstrumentin tai linjauksen ohjeistukseen. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida mahdollisten edellisten evaluointien tulokset ja huolehtia riittävästä seurannasta ja raportoinnista.

Normin mukaan EVA-11 laatii vuosittain evaluoinnin kokonaissuunnitelman. Suunnitelma käsittää keskitetyt ja hajautetut evaluoinnit. Tämä suunnitelma kattaa vuodet 2026–2028 siten, että vuoden 2026 evaluoinnit toteutetaan tämän suunnitelman mukaisesti. Muiden vuosien osalta suunnitelma on alustava, ja evaluoinnit tarkentuvat vuosi kerrallaan.

Tämä evaluointisuunnitelma huomioi muutokset kehitysrahoituksen kanavissa ja kehityspolitiikan painotuksissa. Rahoituksen painopisteiden muutokset vaikuttavat siihen, mitä arvioidaan ja miten. Esimerkiksi evaluointiin sisällytettävien tapausten valinnassa painotetaan aiempaa vähemmän maaohjelmia, kun taas monenkeskisten, kansalaisjärjestöjen ja yksityissektorin kanssa tehtävän yhteistyön painotusta lisätään. EVA-11 myös lisää yhteistyötä monenkeskisten järjestöjen evaluointitoimien kanssa, mukaan lukien mahdolliset yhteisevaluoinnit.

Evaluoitisuunnitelma ottaa huomioon hallitusohjelman painopisteiden ja toimintatavan korostuksia tuottamalla tarvittavaa arviointitietoa tukemaan hallituskauden alussa kehityspolitiikan suunnittelua ja lopussa arvioimaan kehityspoliittisten toimintatapojen tuloksellisuutta. On kuitenkin tärkeää muistaa, että kehitysmuutokset tapahtuvat hitaasti ja evaluointien kohteena on enimmäkseen aikaisempien politiikkalinjausten mukaan tehtyä toimintaa, jonka tuloksista ja opeista evaluointien tulee antaa näyttöä.

2. EVALUOINTISUUNNITELMAN KATTAVUUS JA LAATIMINEN

Keskitetyt evaluoinnit koostuvat kehitysevaluoinnin yksikön toimeksiantamista laajoista, strategisesti merkittävistä evaluoinneista, kuten politiikkalinjausten, painopistealueiden, maaohjelmien, rahoitusinstrumenttien, toimialojen ja toimintatapojen evaluoinneista. Evaluointien toteutusta varten on vuonna 2024 solmittu uusi puitesopimus useiden toimijoiden kanssa ja ministeriö on varannut tarvittavan rahoituksen keskimäärin 2–3 laajan evaluoinnin ja 1–3 kohdennetun tarkastelun tai synteesin toteuttamiseen vuosittain. Uusilla puitesopimuksilla pyritään saamaan aiempaa useampia kansainvälisen tason evaluointiosajia EVA-11:n toimintaan.

Hajautetuilla evaluoinneilla tarkoitetaan kehityspolitiikkaa ja -yhteistyötä toteuttavien ja hallinnoivien osastojen, yksiköiden ja edustustojen toteuttamia hanke- ja rahoituskokonaisuuksiin

liittyviä evaluointeja (puolivälitarkastelu tai -evaluointi ja loppuevaluointi), arviointeja ja tarkasteluja. Myös erilaiset kehityskumppanit, YK-järjestöt, kansainväliset ja kansalaisjärjestöt sekä kehityspankit, joilla on omat riippumattomat evaluointitoimensa, toteuttavat hajautettuja evaluointeja Suomen rahoittamista ohjelmista.

2.1. Evaluointisuunnitelman laatiminen

Evaluointisuunnitelmissa noudatetaan evaluoinnin yleisiä periaatteita. Yksittäisten toimeksiantojen ohjaavana periaatteena on, että tulokset ovat käytettävissä silloin, kun niiden tarjoamaa riippumatonta tietoa tarvitaan, EVA-11:n resurssit huomioiden.

Evaluointien tarpeen, hyödyllisyyden ja käytettävyyden varmistamiseksi suunnitelma laaditaan osallistavasti yhteistyössä kaikkien kehityspoliitikkaa ja -yhteistyötä toteuttavien osastojen kanssa. Lisäksi EVA-11 konsultoi kehityspoliitikkasta vastaavaa alivaltiosihteeriä ja kehityspoliittista toimikuntaa (KPT). EVA-11 esittelee suunnitelman kehityspoliittiselle ohjausryhmälle. Näiden lähetekeskustelujen jälkeen yksikkö viimeistelee evaluointisuunnitelman.

Kehityspoliitikkaa ja -yhteistyötä toteuttavien osastojen antaman tiedon pohjalta EVA-11 kokoaa evaluointisuunnitelman hajautetuista evaluoinneista kolmelle seuraavalle vuodelle. Suunnitelmien muutoksista tulee ilmoittaa EVA-11:lle. Muutokset vahvistetaan seuraavan kokonaissuunnitelman päivityksen yhteydessä. Jokainen osasto tai yksikkö vastaa esittämiensä evaluointien toimeenpanosta.

Evaluoinnin kokonaissuunnitelma jaetaan tiedoksi UM:ssä kehitysyhteistyötä hoitaville osastoille, yksiköille ja edustustoille sekä julkaistaan UM:n ulkoisilla verkkosivuilla suomeksi ja englanniksi. Evaluointien aiheet julkaistaan myös OECD:n sivustolla. Suunnitelma arkistoidaan sähköiseen arkistoon.

3. EVALUOINTISUUNNITELMA VUOSILLE 2026–2028

3.1. Vuonna 2026 päätökseen saatettavat vuoden 2025 suunnitelman mukaiset ja käynnissä olevat evaluoinnit ja tarkastelut

Evaluointi: Ympäristö, luonnonvarat ja taloudelliset mahdollisuudet. Ympäristö ja kestävä luonnonvarojen käyttö on kuulunut Suomen kehityspoliittisiin tavoitealueisiin jo pitkään. Luonnon monimuotoisuus lisättiin läpileikkaavaksi tavoitteeksi vuonna 2022. Hallitusohjelman mukaisesti tätä tavoitealuetta edistetään myös jatkossa kehittyvissä maissa suomalaista osaamista hyödyntäen. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko painottaa myös taloudellisten seikkojen yhä vahvempaa huomiointia. Viimeisin keskitetty evaluointi, *Finnish Support to Forestry and Biological Resources*, valmistui vuonna 2011. Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus evaluoitiin vuonna 2023, ja tämä evaluointi on sille jatkumoa. Tässä evaluoinnissa tarkastellaan Suomen saavutuksia ympäristö- ja luonnonvarasektorin kehitysyhteistyössä sekä tunnistetaan toimivia malleja sektorin taloudellisen yhteistyön tiivistämiseksi käytännössä.

Evaluointi käynnistyi alkuvuodesta 2025 ja valmistuu vuoden 2026 alussa.

Evaluointi: Suomen demokratia- ja oikeusvaltiotuen evaluointi. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki ovat olleet tärkeä osa Suomen kehityspolitiikkaa jo pitkän aikaa. Ne mainitaan taas sekä Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (2024) että Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa (2024). Nyt toteutettavan evaluoinnin tavoitteena on kerätä ja arvioida niitä tuloksia, joita demokratia- ja oikeusvaltiotuen avulla on saavutettu. Evaluoinnin yhtenä tavoitteena on myös tarjota realistisia ja näyttöön perustuvia suosituksia siitä, miten demokratia- ja oikeusvaltiotuen politiikkatavoitteet voidaan parhaiten saavuttaa tulevaisuudessa ottaen huomioon uudet selonteot ja demokratian tilaan liittyvät muutokset maailmalla.

Evaluointi käynnistyi alkuvuodesta 2025 ja valmistuu vuoden 2026 alkupuoliskolla.

Tarkastelu: Kehitysyhteistyö kaupan ja investointien edistäjänä ja näiden kehitysvaikutukset. Suomen tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa kestäviä kumppanuuksia, jotka perustuvat molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen. Tavoite on vähentää kehittyvien maiden epätervettä poliittista ja taloudellista riippuvuutta ulkovalloista. Kehityspolitiikan painopisteet linjataan osana Suomen kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa. Taloudellista toimintaa edistävä kehitysyhteistyö on keskeisessä roolissa tasa-arvoisempien taloussuhteiden edistämässä. KEO-50:n samanaikainen hajautettu evaluointi Finnfundin ja Finnpartnershipin tuloksellisuudesta täydentää tarkastelua.

Evaluointi käynnistyy 2025 lopussa ja valmistuu vuoden 2026 puolivälissä.

3.2 Vuonna 2026 aloitettavat uudet evaluoinnit ja tarkastelut

Evaluointien tarkoitusta, tavoitteita ja rajoituksia tarkennetaan erikseen kunkin evaluoinnin lopullista tehtävämäärittelyä laadittaessa, jolloin ne fokuoituvat tiedon hyödyllisyyden ja evaluoitavuuden osalta. Suunnittelussa konsultoidaan keskeisiä toimijoita.

Evaluointi: Sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeudet ovat olleet Suomen kehityspolitiikan painopisteenä jo pitkään. Nykyinen hallitusohjelma jatkaa tätä painotusta Suomen vahvuusalueisiin pohjaten. Viime hallituskaudella tätä painopistettä ei evaluoitu erikseen. Edellinen keskitetty evaluointi toteutettiin vuosina 2017–2018. Sukupuolten välinen tasa-arvo on myös yksi Suomen kehityspolitiikan läpileikkaavista tavoitteista ja koskee siten kaikkea toimintaa. Suomi huomioi myös syrjimättömyyden periaatteen kaikessa toiminnassaan. Evaluoinnissa huomioidaan myös vammaisuus ja vähemmistöjen, kuten alkuperäiskansojen, oikeudet ja asema.

Evaluointi käynnistyy vuoden 2026 alussa.

Evaluointi: IKI-instrumentin vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Ulkoministeriö on käyttänyt IKI-instrumenttia yhtenä tukimuotona vuodesta 2007 lähtien. IKI-instrumentista on tehty tapaustarkastelu osana evaluointia, jossa arvioitiin eri kehitysyhteistyöinstrumenttien täydentävyyttä, mutta siitä ei ole tehty erillistä instrumenttitason evaluointia aikaisemmin. Hankkeiden rahoitus on kasvanut vuosien mittaan, ja toteuttajina ovat usein samat tahot. Tämä evaluointi toteuttaa tilivelvollisuutta keräämällä yhteen ja todentamalla IKI-instrumentilla saavutettuja tuloksia sekä arvioi instrumentin vaikuttavuutta.

Evaluointi käynnistyy vuoden 2026 keväällä.

Tarkastelu: Suomen tuki Ukrainalle

ODA-rahoitteinen tuki ja humanitaarinen apu Ukrainalle on kasvanut vuodesta 2014 ja merkittävästi Venäjän hyökkäyssodan myötä. Ukrainasta on tullut Suomen suurin yksittäinen kehitysyhteistyön kumppanimaa. Ukrainan jälleenrakentamista koskevan Suomen kansallisen suunnitelman toinen osa määrittelee kokonaisvaltaisesti Suomen tuen Ukrainalle, mukaan lukien kehitysyhteistyön painotukset. Uusi maaohjelmakausi on käynnistynyt vuonna 2025. Maaohjelmassa määritellään kehityspolitiikan ja -yhteistyön tavoitteet sekä keinot ja kehitysrahoitus, joilla edistetään poliittisia, kaupallistaloudellisia ja kehityspoliittisia tavoitteita. Ukraina-ohjelman tueksi suunnitellaan tarkastelua, joka palvelee paitsi tilivelvollisuuden tarpeita tuottaa myös tietoa Ukrainan tukemista koskevan suunnittelun ja päätöksenteon perustaksi. Ukrainan turvallisuustilanteen mukaan tehdään joko tarkastelu tai evaluointi. EVA-11 kartoittaa myös mahdollisuuksia osallistua avunantajien yhteisiin arviointeihin tai yhteistyöhön muilla tavoin evaluointien osalta. Tarkastelun toteutusta saattaa edeltää synteesitoimeksianto tehdyistä evaluoinneista.

Tarkastelu käynnistyy syksyllä 2026 ja valmistuu vuoden 2027 alussa.

Synteesi: Suomalainen toimijuus ja lisäarvo

Toimeksiannossa syntetisoidaan tietoa, löydöksiä ja johtopäätöksiä sekä keskitetyistä että hajautetuista evaluoinneista. Synteesi vetää yhteen aikaisempien evaluointien tuloksia ja tukee evaluoinnin suunnittelua ja kohdentamista. Toimeksiannossa hyödynnetään tekoälyavusteista OpenEval-työkalua ja analysoidaan miten tuloksellisesti suomalaista toimijuutta ja lisäarvoa on edistetty kehitysyhteistyössä ja -politiikassa.

Synteesi käynnistyy 2026 syksyllä ja valmistuu vuoden 2027 alussa.

Synteesi: Tulosohjaus ja tiedolla johtaminen

Toimeksiannossa syntetisoidaan tietoa, löydöksiä ja johtopäätöksiä sekä keskitetyistä että hajautetuista evaluoinneista. Synteesi vetää yhteen aikaisempien evaluointien tuloksia ja tukee vuonna 2027 alkavan evaluoinnin suunnittelua ja kohdentamista. Toimeksiannossa hyödynnetään tekoälyavusteista OpenEval-työkalua ja analysoidaan, miten on kahdella viime hallituskaudella onnistuttu tulosperustaisen toimintatavan toimeenpanossa kehitysyhteistyössä ja –politiikassa.

Synteesi käynnistyy syksyllä 2026.

3.3 Vuosille 2027 ja 2028 alustavasti esitettäviä evaluointeja

Vuosien 2027–2028 arviointien aiheita tarkennetaan ja toteutuksesta sovitaan vuosien 2026–2027 aikana. Evaluointeja ja tarkasteluita lisätään vuosittain suunnitelmaan tieto- ja arviointitarpeiden mukaisesti.

Evaluointi: Tulosohjaus ja tiedolla johtaminen 2020–2026

Evaluointi on jatkoa kolmelle aikaisemmalle EVA-11:n toimeksiannolle: Evaluointi kehitysyhteistyön tulosperustaisuudesta (2012), [Tarkastelu Suomen kehityspolitiikan tuloksellisuudesta](#) (2015) ja [Evaluointi tiedolla johtamisesta](#) (2019). Lisäksi evaluoinnissa hyödynnetään edeltävää synteesianalyysia. Evaluoinnissa katsotaan myös tämän hallituskauden ulkoasiainhallinnon organisaatiouudistusten vaikutusta tulosohjauksen toimivuuteen ja miten hyvin uudet politiikkalinjaukset on pystytty toimeenpanemaan merkittävien muutosten keskellä tulosperustaisuuden ja tiedolla johtamisen näkökulmasta. Evaluointi kattaa myös tekoälyn roolin

tulevaisuuden tiedolla johtamisessa. Evaluointi täydentää vuonna 2026 valmistuvaa tarkastelua *Kehitysyhteistyö kaupan ja investointien edistäjänä ja näiden kehitysvaikutukset*, erityisesti kokonaisvaltaisuuden huomioimisen näkökulmasta tulosohjauksessa.

Evaluointi käynnistyy vuoden 2027 alussa.

Tarkastelu: Kehityspolitiikka osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Tarkastelussa arvioidaan kehityspolitiikan vaikuttavuutta ja kontribuutiota ulko- ja turvallisuuspolitiikan (UTP) tavoitteiden saavuttamisessa. Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi Venäjän aloitettua täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa helmikuussa 2022. Vuonna 2024 laadittu ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä puolustuselonteko määrittävät myös Suomen Nato-jäsenyyden peruslinjaukset. Kesällä 2024 julkaistu Suomen kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko määritteli tavoitteet sekä niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet ja seurannan. Selonteko sisältää linjaukset Suomen suhteista kehittyviin maihin.

Tarkastelussa selvitetään kehityspolitiikan ja -yhteistyön roolia, merkitystä, laajuutta ja painoarvoa eri UTP:n osa-alueilla. Tarkastelu tuottaa tietoa UTP:n muuttuneen toimintaympäristön (maailman turvallisuustilanne, ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet, kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen sekä globaalit terveysuhat) vahvempaan huomioimiseen ja siihen, miten UM voisi strategisemmin suunnitella kehityspolitiikan ja -yhteistyön työkalujen käyttöä ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi tarkastelu arvioi, miten UTP:n toimia voitaisiin synergisemmin käyttää globaalin kestävä kehityksen ja turvallisuuden vahvistamiseksi.

Tarkastelu käynnistyy vuonna 2027.

Muita vuodelle 2027 harkittavia sisältöjä:

- Synteesi/meta-analyysi ohjelmatukijärjestöistä
- Evaluointi: EU rahoitus Suomen kehitysyhteistyössä; delegoidun rahoituksen ja Global Gatewayn lisäarvo ja tuloksellisuus
- Synteesi: siemenrahoituksen ja vivuttamisen tuloksellisuus

Vuodelle 2028 harkittavia sisältöjä:

- Rauhan ja rauhanrakentamisen tuen tuloksellisuus
- Multitoimijoiden, erityisesti YK-tuen tehokkuus ja tuloksellisuus synteesi
- Evaluointi: (jos Venäjän hyökkäyssota on päättynyt) Suomen tuki Ukrainalle. ODA-rahoitteinen tuki ja humanitaarinen apu Ukrainalle on kasvanut merkittävästi Venäjän hyökkäyssodan myötä. Ukrainasta on tullut Suomen suurin yksittäinen kehitysyhteistyön kumppanimaa. Toteutetaan, jos evaluointi vuonna 2026 ei turvallisuustilanteen vuoksi onnistu.
- Kapasiteetin vahvistaminen ja kansallisten järjestelmien käyttö

3.4 Hajautetut evaluoinnit

Hajautettujen evaluointien suunnitelma on esitetty liitteessä 1. Suunnitelman ovat laatineet kehitysyhteistyötä hallinnoivat osastot. Laadukkaat, säännöllisesti tehdyt hanke- ja ohjelmakohtaiset evaluoinnit ovat tärkeitä kehitysyhteistyön tilivelvollisuuden ja tuloksellisen toimeenpanon varmistamisen kannalta.

EVA-11:n tarjoama Help Desk -toiminto tukee hajautettujen evaluointien suunnittelua ja toteutusta. Toimintoa voisi hyödyntää laajemminkin. Yksiköiden tulee kuitenkin huolehtia itse hankintojensa kustannuksista, evaluointien sisällön suunnittelusta (ToR) sekä evaluointiprosessin ohjaamisesta.

Huomioita hajautettujen evaluointien suunnitelmasta

Hajautettujen evaluointien määrä pysyy tulevina vuosina kutakuinkin aiemmalla tasolla tai jopa kasvaa hieman. Kehitysyhteistyön rahoitusta on leikattu erityisesti kahdenvälisestä tuesta, mutta muutos näkyy viiveellä, ja toisaalta kasvanut tuki Ukrainalle merkitsee, että sitä koskevat evaluoinnit lisääntyvät. Useat hankkeet ovat niin kutsuttuja multi-bi-hankkeita, jolloin evaluoinnista vastaa useimmiten yhteisrahoittajakumppani. Multi-bi-hankkeiden evaluointeihin on tärkeää osallistua, jotta voidaan varmistaa evaluointien hyödyllisyys, käytettävyys ja laatu. EVA-11 rohkaisee alueosastoja osallistumaan muiden organisaatioiden järjestämiin evaluointeihin, koska se on hyvä vaikuttamis- ja oppimismahdollisuus.

Hajautettujen evaluointien suunnitelmien mukaan on Afrikan, Lähi-idän ja Latalaisen Amerikan osastolla (ALA) seuraaviksi kolmeksi vuodeksi suunnitteilla noin 20 evaluointia, Aasian ja Oseanian osastolla (ASO) noin 15 ja Euroatlanttisella osastolla (EUA) noin 25. Kehityspoliittisella osastolla (KEO) on suunnitteilla kymmenisen evaluointia tuleville vuosille, kansainvälisen kaupan osastolla (KPO) noin viisi ja poliittisella osastolla (POL) kolmisen evaluointia. KEO:n kaikki ohjelmatukijärjestöt evaluoivat ohjelmansa.

Alueosastoilla on erilaisia tietotarpeita, jotka edellyttävät erityyppisiä evaluointeja. Hajautetuista evaluoinneista suurin osa on väli- tai loppuevaluointeja. Mukana on myös itsearviointeja, tarkasteluita ja yhteisevaluointeja. Jälkikäteisarviointeja tehdään vähän, vaikka ne ovat tärkeitä kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja pidemmän aikavälin vaikuttavuutta arvioitaessa. EVA-11:llä ei ole tarkkaa tietoa, kuinka suuri osa kaikista interventioista evaluoidaan evaluointinormin mukaisesti ja kuinka monen osalta evaluointi jää tekemättä. Tietoa ei myöskään ole johdonvastineiden määrästä, laadusta eikä takaisin raportoinnista. Haaste on lisäksi evaluointiraporttien julkaiseminen UM:n verkkosivuilla. On tärkeää, että evaluoinneista vastaavat yksiköt toimittavat valmistuneet evaluointiraportit EVA-11:lle julkaisua varten. Hanke-evaluoinnit tarjoavat oleellista tietoa kehitysyhteistyön kokonaislaadusta metaevaluoinneille ja strategisille keskitetyille evaluoinneille sekä toimivat tietolähteenä kohdennetuille tarkasteluille ja synteeseille. Ne ovat myös tärkeä osa tekoälyavusteisen työkalun OpenEvalin tietovarantoa.

4. EVALUOINTITULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA TULOSTEN JULKISTAMINEN

Evaluointien hyödyllisyyden ja käytettävyyden parantamiseksi EVA-11 on lisännyt vuoropuhelua osastojen kanssa sekä kehittänyt referenssiryhmän työskentelyä ja johdonvastineprosessia siten, että evaluointien käyttäjien näkemykset ja tarpeet tulevat paremmin huomioiduiksi. Jokaisen evaluoinnin tulokset ja suositukset käsitellään osallistavasti, ja tehtyjä päätöksiä seurataan systemaattisesti. Myös evaluoinneista oppimista ja tiedonvälitystä kehitetään edelleen.

4.1. Johdonvastine ja takaisinraportointi

Strategisten keskitettyjen evaluointien johdonvastineet laaditaan työryhmässä, jossa ovat edustettuina toiminnasta ja suositusten toimeenpanosta vastaavat tahot. EVA-11 toimii prosessissa sihteerinä. Vuoden 2026 aikana valmistuvat johdonvastineet seuraavien evaluointien osalta: *Ympäristö, luonnonvarat ja taloudelliset mahdollisuudet* sekä *Suomen demokratia- ja oikeusvaltiotuki*. Johdonvastineet esitellään kehityspoliittisessa ohjausryhmässä ja niistä tehdään kehityspoliittisen alivaltiosihteerin päätökset.

Keskitettyjen evaluointien osalta vuonna 2026 raportoidaan kaksi vuotta sitten valmistuneiden evaluointien johdonvastineiden ja suositusten täytäntöönpanosta. Takaisinraportointiin tulevat seuraavat evaluoinnit: 1) Oikeus koulutukseen, oikeus oppimiseen-Suomen kehitysyhteistyö koulutussektorilla, 2) Evaluointi Suomen kansainvälisestä ilmatorahoituksesta, 3) Evaluointi ulkoministeriön toiminnasta kotimaisen tulopohjan vahvistamiseksi kumppanimaissa ja 4) Ihmisoikeudet ja ihmisoikeusperustaisuus kehityspoliitikassa ja -yhteistyössä.

Myös hajautetuista evaluoinneista tulisi laatia johdonvastine ja liittää se ohjelman ohjausryhmän pöytäkirjan liitteeksi. Monenkeskiset kehitysorganisaatiot edellyttävät johdonvastineen laadintaa teettämistään evaluoinneista ja osastoja kannustetaan varmistamaan, että nämä johdonvastineet arkistoidaan ja huomioidaan toiminnan suunnittelussa. EVA-11 on valmistanut johdonvastineiden laatimista koskevan ohjeistuksen, joka on kevennettyinä sovellettavissa hajautettuihin evaluointeihin.

4.2 Viestintä ja raportointi

EVA-11:n viestinnän tavoite on tuottaa päätöksentekijöille laadukasta ja näyttöön perustuvaa tietoa sekä saada evaluointituloksille näkyvyyttä kehityspoliitikan ja -yhteistyön toimijoiden piirissä. On tärkeää, että evaluointitoiminta ymmärretään UM:ssä olennaiseksi osaksi tulosohejausta ja organisatorista oppimista. Tästä syystä lähtökohtaisesti kaikki evaluointiraportit julkaistaan ja niistä järjestetään julkisia esittely- ja tiedotustilaisuuksia sekä Helsingissä että virtuaalisesti.

EVA-11 laatii vuosittain toiminnastaan ja valmistuneista evaluoinneista julkisen vuosiraportin. Vuosiraportti lähetetään tiedoksi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle (UAV) ja esitellään kehityspoliittiselle toimikunnalle (KPT). Sen lisäksi keskitetyt evaluoinnit esitellään pyynnöstä KPT:n työvaliokunnassa.

Hajautettujen evaluointien osalta evaluointinormi edellyttää, että kaikki ministeriön toteuttamat evaluointien raportit tallennetaan AHA-KYT-järjestelmään ja julkaistaan UM:n verkkosivuilla.

Osa hajautetuista evaluointiraporteista jää edelleen julkaisematta eikä kaikkia toimiteta evaluointiyksikköön. Intervention vastuuvirkahenkilön tehtävänä varmistaa raporttien julkaisukelpoisuus ja välittää EVA-11:lle valmistuneet raportit julkaistavaksi verkkosivuillemme ja OpenEvalissa. EVA-11 seuraa resurssiensa puitteissa viestintä- ja raportointivelvoitteiden täyttymistä sekä lähettää tarvittaessa toimenpidepyyntöjä. EVA-11 kannustaa yksiköitä ja osastoja järjestämään käytettävissä olevien resurssiensa mukaan myös hajautetuista evaluoinneista tiedotus- tai muita tilaisuuksia evaluointien tulosten jakamiseksi ja laajemman oppimisen edistämiseksi.

Hankkeiden ja ohjelmien evaluoitavuuden varmistamiseksi EVA-11:n edustaja toimii laaturyhmän varsinaisena jäsenenä. EVA-11 on myös kehityspoliittisen ohjausryhmän jäsen. Näin turvataan tiedon jakaminen ja kehityspolitiikan ajankohtaisten asioiden sisällyttäminen evaluointitoimintaan.

5. EVALUOINTIKAPASITEETIN KEHITTÄMINEN, VERKOSTOITUMINEN JA KOULUTUS

5.1. Evaluointitoiminnan kehittäminen

Kehittämistyössä otetaan huomioon koko prosessi evaluointien suosituksista, johdonvastineeseen ja takaisinraportointiin. Tavoitteena on selkeyttää prosesseja, saada ne paremmin palvelemaan UM:n tarpeita ja helpottaa henkilöstön työtaakkaa.

Synteesimenetelmän kehittäminen jatkuu vuonna 2026 ensimmäisten toimeksiantojen ja kokemusten pohjalta. EVA-11 seuraa myös aihepiirin kansainvälistä kehittymistä. Vuonna 2026 EVA-11 jatkaa tekoälyavusteisen työkalun OpenEval:in kehittämistä. Käyttäjäkokemusten pohjalta työkaluun tullaan tekemään parannuksia ja kouluttamaan sen käyttäjiä. Yksikkö seuraa tekoälyn kansainvälistä kehittymistä. Tekoälyn ja analytiikan hyödyntämistä evaluointitoiminnassa kehitetään myös yksittäisissä evaluointitoimeksiannoissa ja osana ministeriön tekoälytyöryhmää.

5.2. Kansainvälinen toiminta ja verkostoituminen

Kansainvälinen toiminta on erinomainen tapa pysyä ajan hermolla, kehittää osaamista ja evaluointitoimintaa ministeriössä. Evaluointiyksikkö osallistuu aktiivisesti eri kansainvälisten verkostojen toimintaan, kokouksiin ja tilaisuuksiin.

Maailmanpankin aloitteesta perustettiin Global Evaluation Initiative (GEI) -rahasto kehittämään ja tukemaan kehitysmaiden omaa evaluointitoimintaa ja kapasiteettia. EVA-11 on yksi aloitteen perustajista ja ohjausryhmän jäsen osallistuen aktiivisesti sen toimintaan ja rahoittamiseen. Rahastosta tehtiin vuonna 2025 evaluointi, jonka referenssiryhmään EVA-11 osallistui. Sen pohjalta GEI teki johdonvastineen, uuden strategian ja toimintasuunnitelman, jonka toteutumista johtoryhmä seuraa.

EvalPartners on innovatiivinen kumppanuus, jonka jäsenistöön kuuluu monenkeskisiä ja kansalaisjärjestöjä sekä ammattimaista arviointia edistäviä järjestöjä. Kumppanit pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekijöihin ja kansalaisyhteiskuntaan, jotta arviointi tulisi osaksi päätöksentekoprosesseja. Vaikuttamistyön lisäksi EvalPartners julkaisee avoimia koulutusmateriaaleja verkossa. Verkosto tukee vertaisoppimista ja yhteistyötä etelän maiden välillä

ja nuorten asiantuntijoiden kesken. EVA-11 on osallistunut muun muassa maailmanlaajuisen Evaluation Agenda 2.0 laatimiseen.

EVA-11 osallistuu OECD DAC:n EvalNet-verkoston toimintaan, Euroopan komission INTPA-osaston vetämään evaluointipäälliköiden ryhmään sekä Nordic+-verkostoon. Nordic+-evaluointitoimien päälliköt kokoontuivat keväällä 2025 Helsingissä. EVA-11 osallistuu myös MOPAN:n tekniseen työryhmään sekä tukee muita osastoja MOPAN-yhteistyössä. Lisäksi yksikkö tekee yhteistyötä muiden kansainvälisten ja kotimaisten arviointiverkostojen kanssa, kuten UN Evaluation Group (UNEG), Suomen Arviointiyhdistys (SAYFES) ja Euroopan arviointiyhdistys EES. Lisäksi evaluointiyksikkö toimii kiinteässä yhteistyössä KPT:n kanssa sekä tukee Agenda2030 toimeenpanon arviointia.

5.3. Evaluointiosaamisen kehittäminen ja koulutus

EVA-11 vastaa evaluointikoulutuksen järjestämisestä ministeriössä. Evaluoinnin peruskoulutusta järjestetään pääasiassa verkkomuotoisena itseopiskelupakettina. Tämä englanninkielinen verkkokoulutus on kaikille avoin, ja sen suorittamisesta saa todistuksen (<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/development-evaluation-basic-course/>). Koulutus on tarkoitettu virkahenkilöille, ministeriön kumppaneille sekä kaikille evaluoinnista kiinnostuneille sidosryhmille. eOppiva-kurssialustalla voi opiskella evaluoinnin perusteet itsenäisesti omaan tahtiin verkkoluentoja, tehtäviä ja evaluointimanuaalia hyödyntäen.

Verkkomuotoista evaluointimanuaalia päivitetään säännöllisesti. Evaluoinnin manuaali on kaikille avoin ja löytyy eOppivasta osoitteesta: <https://www.eoppiva.fi/kurssit/evaluation-manual-2/#/>.

EVA-11 kokoaa laatimiaan evaluointiosaamista vahvistavia materiaaleja Howspace-sivustolle **'EVAspace'**. Myös muiden virtuaalisten alustojen ja työkalujen käyttöä evaluoinneissa, sekä niiden yhdistämistä koulutuksiin ja tilaisuuksiin vahvistetaan.

EVA-11 osallistuu myös KEPO-KYT peruskoulutukseen ja pitää OpenEval-koulutuksia. Syventäviä, temaattisia koulutuksia järjestetään tarpeiden ja resurssien mukaan. Koulutuksia voidaan järjestää joko EVA-11:n oman henkilöstön fasilitoimina tai kutsua kotimaisia ja kansainvälisiä asiantuntijoita pitämään luentoja ja työpajoja ajankohtaisista aiheista. EVA-11 järjestää neljä kertaa vuodessa evaluointiklinikan tukea tarvitseville tiimeille. Lisäksi voidaan järjestää lyhyempiä tietoisuuksia tai Brown Bag Lunch -tyyppisiä tapahtumia. Evaluointitoimintaa ja -tuloksia esitellään myös KEPO- ja tulospäivillä. EVA-11 tarjoaa ulkoministeriöihin muille yksiköille myös Help Desk -palvelua hajautettujen evaluointien eri vaiheissa.

LIITTEET:

1. Suunnitellut hajautetut evaluoinnit 2026–2028
2. Keskitetyt evaluoinnit ja tarkastelut vuosina 2017–2025
3. Evaluointisuunnitelman sisältökohdentuminen 2026-2028